



## **Energieneutraal in 2030**

**Samen de schouders eronder  
voor u en toekomstige  
generaties**

# Energieneutraal in 2030

**Samen de schouders eronder voor u en toekomstige generaties**

Registratienummer: 16.019090



## 1. Samenvatting

Voor u ligt de duurzaamheidsvisie van de gemeente Geldermalsen, met als ambitie: energieneutraal in 2030. Deze visie maakt het mogelijk om de inspanningen van de gemeente Geldermalsen beter te kunnen richten en sturen. In deze visie staan vijf thema's centraal die de basis vormen van het gemeentelijk beleid:

1. Klimaat en energie: het verminderen van en het aanpassen aan de klimaatproblemen.
2. Werken en bedrijven: het verduurzamen van de bedrijfsvoering van lokale bedrijven.
3. Wonen en leven: het duurzaam bouwen, onderhouden, wonen en werken in huizen, kantoren en andere gebouwen.
4. Mobiliteit: het verduurzamen van het verkeer met een focus op 4 V's: voorkomen, verkorten, vervoerskeuze en verschonen.
5. Duurzaam gedrag: de bewustwording van de klimaatproblemen en vervolgens het aanpassen van het gedrag.

De ambitie van de gemeente Geldermalsen is om in 2030 energieneutraal te zijn. Een forse ambitie die wij niet alleen willen en kunnen bereiken. Graag gaan wij in de komende periode samen met 11duurzaam, woningcorporatie, het onderwijs en het bedrijfsleven aan de slag om met concrete uitvoeringsplannen deze ambitie te bereiken.

Met als resultaat een aantrekkelijke en duurzame gemeente voor iedereen om in te wonen, werken, ondernemen en recreëren. Kortom:

**Samen de schouders eronder voor ons, voor u en voor toekomstige generaties!**

## Inhoudsopgave

1.	Samenvatting .....	3
2.	Inleiding .....	5
3.	Definitie duurzaamheid en waar willen we naar toe.....	6
3.1.	Definitie duurzaamheid .....	6
3.2.	Visie en ambitie .....	6
3.3.	Gemeente als voorbeeld .....	7
4.	Visie duurzaamheid uitgewerkt in thema's .....	8
4.1.	Thema 1: Klimaat en energie .....	8
4.1.1.	Klimaatmitigatie .....	8
4.1.2.	Klimaatadaptatie .....	8
4.2.	Thema 2: Werken en bedrijven .....	9
4.2.1.	Verduurzamen fruitsector en korte voedselketens .....	9
4.2.2.	Afval .....	10
4.3.	Thema 3: Wonen en leven .....	11
4.3.1.	Maatschappelijk vastgoed en sportverenigingen .....	12
4.3.2.	Sociale woningbouw .....	12
4.3.3.	Het Nieuwe Wonen Rivierenland.....	12
4.3.4.	Kantoren en bedrijven.....	13
4.4.	Thema 4: Mobiliteit .....	14
4.5.	Thema 5: Duurzaam gedrag.....	15
4.5.1.	Natuur- en milieueducatie.....	15



## 2. Inleiding

Het is rechtvaardig ten opzichte van onze kinderen en kleinkinderen en de generaties daarna, dat we de aarde niet slechter achterlaten, dan we haar hebben gekregen van onze ouders. We zijn echter op weg naar een wereld waar klimaatverandering desastreuze gevolgen zal hebben, tenzij we heel snel de uitstoot van broeikasgassen beperken. Dat vereist een versnelling van de transitie naar een duurzame energiehuishouding, het gebruik van groene grondstoffen en een circulaire economie.

De gemeente Geldermalsen erkent deze problemen en inmiddels is duurzaamheid dan ook geen onbekend onderwerp meer in Geldermalsen. In de afgelopen jaren is de gemeente samen met 11duurzaam, bedrijven, de woningcorporatie en inwoners aan de slag gegaan met dit thema.

Er is al veel bereikt; sinds de regeling Woningisolatie van de Provincie van 2011 hebben ruim 500 eigenaren van koopwoningen (= 6,25% van de voorraad koopwoningen in Geldermalsen) gebruik gemaakt van de subsidieregeling om hun woning energiezuiniger te maken. Daarnaast kan het de inwoners niet meer ontgaan zijn dat op steeds meer woningen (koop en huur), maar ook bedrijven en het gemeentehuis zonnepanelen verschijnen die voor een (groot) deel voorzien in de elektriciteitsbehoefte van de bewoners cq. gebruikers van het pand. En niet te vergeten de ontwikkelingen rondom de windparken bij het knooppunt Deil en de Avri. Ook staat in alle tot nu toe ingediende dorpsplannen (Rhenoy, Enspijk, Tricht en Rump) in meer of mindere mate iets over duurzaamheid in de breedste zin van het woord. Van Enspijk energieneutraal in 2030, zonnepanelen op het Dorpshuis in Rhenoy tot duurzaam veilig verkeer in alle plannen. Ten slotte kent onze gemeente mooie initiatieven zoals; Het Nieuwe Wonen Rivierenland en het Centrum voor Duurzaamheid De Knop.

Om meer richting en sturing te geven aan de ambities op het gebied van duurzaamheid is deze voorliggende visie opgesteld. De ambitie is een energieneutraal Geldermalsen in 2030. Het streven daarbij is om van

Geldermalsen een duurzame gemeente te maken, waar ondernemers (duurzaam) kunnen ondernemen, mensen prettig wonen, een goed arbeidsklimaat heerst en de leefomgeving schoon en veilig is. De gemeente wil daarom samen met een aantal bedrijven, maatschappelijke instanties, scholen, het burgerpanel en 11duurzaam aan de slag om deze duurzaamheidsvisie nader uit te werken en concreet te maken. Deze visie is richtinggevend voor meerdere raadsperiodes. Aan het begin van elke nieuwe raadsperiode wordt er ook een nieuwe duurzaamheidsagenda gemaakt, met daarin een vertaling naar concrete acties in die raadsperiode.

Het is een forse ambitie om in 2030 als gemeente energieneutraal te zijn. Uit het rapport "Nederland 100% duurzame energie in 2030. Het kan als je het wilt" van Urgenda komt echter naar voren dat het haalbaar is om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarnaast zijn er al meerdere gemeenten die voor deze ambitie hebben gekozen (o.a. de gemeente Zoetermeer, Utrecht en Deventer).

In deze duurzaamheidsvisie wordt rekening gehouden met de lokale, regionale en landelijke afspraken en rapporten omtrent duurzaamheid. Zo hebben in 2010 alle gemeenten uit Rivierenland met elkaar afgesproken dat in 2020 10% van het energieverbruik duurzaam moet worden opgewekt. Na 6 jaar zitten we als Regio op 5,3 %. We lopen hiermee in de pas met Nederland. Daarnaast is in 2013 het Nationaal energieakkoord voor duurzame groei gekomen dat een boost moet geven aan verdere energiebesparing en voorziet in een toename van hernieuwbare energieopwekking van 14 % in 2020 naar 16 % in 2023.

In het coalitieakkoord 2014-2018 "Samen voor elkaar" komt duurzaamheid ook op meerdere fronten terug: het langer zelfstandig thuis blijven wonen, een toekomstbestendige en leefbare infrastructuur, hoogwaardige werkgelegenheid in de agribusiness, recreatie en toerisme en logistiek, verruimen van de regels voor het verkorten van de voedselketen (kleine landgoedwinkels op eigen erf), toekomstbestendige bedrijfsterreinen, duurzame toegankelijke sportaccommodaties, het duurzaam veilig stellen van ons cultureel

erfgoed en positief tegemoet treden van duurzaamheidsinitiatieven (van gemeente, bedrijven, instellingen maar ook particulieren).

Naast het recent, ook door Geldermalsen, ondertekende Gelders Energieakkoord, heeft duurzaamheid ook een prominente plaats in het akkoord 2015-2019 van de nieuwe provinciale coalitie "Ruimte voor Gelderland". De Provincie richt zich daarbij op de pijlers vermindering van energieverbruik, hernieuwbare energie en innovatie. De Provincie omarmt het idee uit het Gelders Energieakkoord om in 2050 energieneutraal te zijn.

### 3. Definitie duurzaamheid en waar willen we naar toe

#### 3.1. Definitie duurzaamheid

Maar wat verstaan we nu eigenlijk onder duurzaamheid? Eén van de definities die wordt gebruikt is die van de commissie Brundtland; de World Commission on Environment and Development, die in 1987 het rapport Our Common Future publiceerde:

*"Duurzaamheid is een ontwikkeling die aansluit op de behoefte van het heden, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoefte te voorzien, in gevaar te brengen".*

Binnen duurzame ontwikkeling wordt onderscheid gemaakt in drie velden:

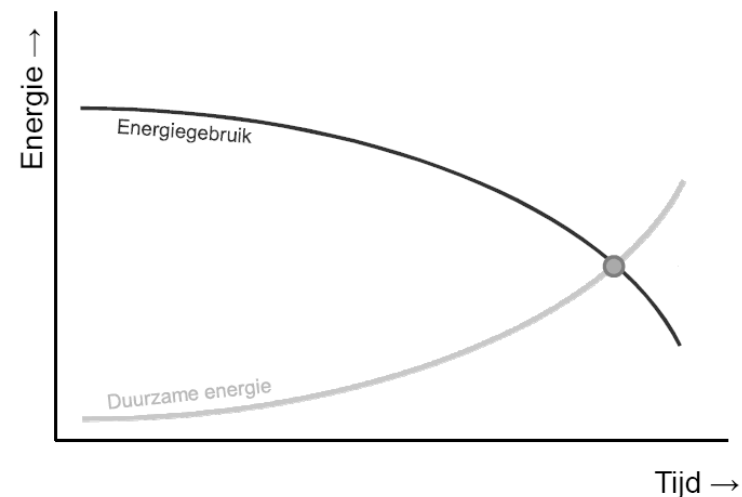
natuur en milieu (planet), mensen (people) en geld/economie (profit). Het streven is om de drie velden in evenwicht te laten zijn, omdat alleen dan duurzame ontwikkeling waar kan worden gemaakt. Duurzaam beleid dat alleen milieumaatregelen treft, zonder naar de maatschappelijke en financiële context te kijken, is niet evenwichtig, per definitie niet duurzaam en daarom ongewenst.

#### 3.2. Visie en ambitie

Het is rechtvaardig ten opzichte van onze kinderen en kleinkinderen en de generaties daarna, dat we de aarde niet slechter achterlaten, dan we haar hebben gekregen van onze ouders. We zijn echter op weg naar een wereld waar klimaatverandering desastreuze gevolgen zal hebben, tenzij we heel snel de uitstoot van broeikasgassen beperken. Dat vereist een versnelling van de transitie naar een duurzame energiehuishouding, het gebruik van groene grondstoffen en een circulaire economie.

De energievoorziening in 2030 in Geldermalsen is neutraal. Dat wil zeggen dat we net zoveel lokaal opwekken als we lokaal gebruiken. In afbeelding 1 wordt dit schematisch weergegeven.

Afbeelding 1: Geldermalsen energieneutraal 2030



Dit gaan we bereiken door het energieverbruik naar beneden te brengen en datgene dat we nog wel gebruiken duurzaam lokaal op te wekken of als het niet anders kan duurzaam opgewekt buiten de gemeente



inkopen.

Maar dit kunnen de burgers, de bedrijven maar ook wij als gemeente niet alleen. Dit zullen we samen moeten doen. Elkaar stimuleren, kennis delen, het goede voorbeeld geven. Samenwerken is onmisbaar om het tempo te versnellen van de energietransitie. Wel kan de gemeente het goede voorbeeld geven door een voortrekkersrol te hebben op het gebied van duurzaamheid. Daarmee moet een signaal worden afgegeven naar de gehele gemeenschap van Geldermalsen. Besparen van energie zal daarbij het uitgangspunt zijn.

### 3.3. Gemeente als voorbeeld

In de afgelopen jaren hebben we als gemeente een voorbeeldrol aangenomen op het gebied van energiebesparing. Daarnaast zijn op het vlak van duurzaamheid veel activiteiten ondernomen en vormt duurzaamheid in veel besluiten die we nemen al een vast afwegingskader. Wat overigens niet wil zeggen dat we altijd voor de meest duurzame oplossing gaan. Het blijft tenslotte ook een afweging, waarbij de kosten en de opbrengsten tegen elkaar worden afgewogen.

Het recent vastgestelde beleids- en beheerplan Openbare Verlichting (OVL) is hier een voorbeeld van. Met het vaststellen van dit plan is gekozen voor een ambitie gemiddeld. Door op grote schaal LED-verlichting toe te passen ontstaat een duurzame OVL installatie. Daarbij wordt het energieverbruik aanzienlijk gereduceerd waardoor aan de doelstellingen van het energieakkoord voldaan wordt. Daarin is bepaald dat in 2020 een energiebesparing van 20% gerealiseerd moet zijn. Conform de ambitie 'gemiddeld' wordt in 2020 een energiebesparing van 22,5 % behaald.

In 2016 hebben we 178 extra zonnepanelen geplaatst op het dak van het gemeentehuis. Hiermee kunnen we op het gemeentehuis voorzien in circa 20 % van ons energieverbruik.

Maar daarmee zijn we er nog niet als organisatie:

Om in 2030 energieneutraal te zijn is het noodzakelijk dat wij jaarlijks ons energieverbruik monitoren en bijsturen. En zolang we nog niet

energieneutraal zijn, moeten we de energie die we nog nodig hebben duurzaam en zo lokaal mogelijk inkopen.

Door externe ontwikkeling wordt van de gemeente als beleidsmaker gevraagd om de lokale opwekking van duurzame energie in (sommige) bestemmingsplannen mogelijk te maken. Voor de windparken Deil en de Avri lopen er inmiddels trajecten om de bestemmingsplannen hiervoor geschikt te maken. Per windturbine kan jaarlijks 5 tot 10 miljoen kWh duurzame elektriciteit worden opgewekt. Een plaatsing van 10 windmolens levert evenveel energie op als het elektriciteitsverbruik van 15.000 tot 30.000 huishoudens. Ter vergelijking: de gemeente Geldermalsen, Neerijnen en Tiel zijn samen goed voor 33.000 huishoudens. Ter nuancering: het elektriciteitsverbruik van huishoudens maakt circa 10% uit van het totale energieverbruik van huishoudens.

Naast de plannen voor windparken neemt ook de vraag naar (grootschalige) zonneparken toe. De Avri is bijvoorbeeld voornemens om 10,5 ha aan zonnepanelen op de voormalige vuilstort aan te leggen. Het bestemmingsplan van de Avri laat dit reeds toe. Ook in de oksel van de afslag Geldermalsen van de A15 loopt een initiatief voor de realisatie van een zonnepark. Dit plangebied heeft een oppervlakte van circa 1,5 hectare. Het zonnepark zal, bij doorgang van het project, worden gerealiseerd binnen de bestaande infrastructuur en de watergang. Maar er bereiken ons steeds meer verzoeken om ook elders in de gemeente zonneparken te realiseren.

Daarnaast hebben wij als vergunningverlener en toezichthouder van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) ook de 'plicht' om de grote 'energieverslindende' bedrijven te houden aan hun wettelijke verplichting om een energiebesparingsonderzoek te doen en die maatregelen te treffen die binnen de wettelijke terugverdientermijn vallen.

## 4. Visie duurzaamheid uitgewerkt in thema's

Zoals in de inleiding al aangegeven komt duurzaamheid op meerdere fronten in de samenleving terug. Wij willen dan ook per thema belichten hoe wij denken duurzaamheid in de komende jaren te willen verankeren. Deze visie is deels een document met bestaand beleid op het gebied van duurzaamheid binnen de diverse thema's, maar geeft ook een richting aan de thema's voor nieuw beleid.

In deze visie is bewust gekozen voor ambities in hoofdlijnen. Overige ambities zullen worden uitgewerkt op de duurzaamheidsconferentie zoals die wordt voorgesteld in deze visie aan het begin van 2017. Daarin spreken we met de inwoners en bedrijven van Geldermalsen af wat de komende twee jaar de ambitie wordt en wat dit betekent voor de concrete uitvoering van de plannen. In deze visie staan de volgende vijf thema's centraal: klimaat & energie, werken & bedrijven, wonen & leven, mobiliteit en duurzaam gedrag.

### 4.1. Thema 1: Klimaat en energie

In het thema 'klimaat en energie' wordt aandacht besteed aan zowel klimaatmitigatie als klimaatadaptatie (respectievelijk het verminderen van klimaatproblemen en het aanpassen aan klimaatverandering).

#### 4.1.1. Klimaatmitigatie

Klimaatmitigatie is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen die het klimaatprobleem veroorzaken. Het belangrijkste is om zo min mogelijk energie te gebruiken. Wat we niet gebruiken, hoeven we ook niet op te wekken. Maar laten we dan de energie die we wel nodig hebben in ieder geval duurzaam opwekken. En bij voorkeur lokaal.

Echter niet iedereen verkeert in de omstandigheid dat zij een geschikt dak of voldoende financiële middelen hebben om zonnepanelen te

plaatsen. Verder vindt niet iedereen het esthetisch verantwoord om zonnepanelen te plaatsen op zijn dak.

Gelukkig zijn er voldoende alternatieven voor het deelnemen in projecten van opwekken van duurzame energie. Zowel op het gebied van zon en wind. In de praktijk komen deze alternatieven moeilijk van de grond. Op dit moment zijn er in de gemeente diverse ontwikkelingen gaande op het gebied van de opwek van duurzame energie. Een tweetal windparken bij Deil en de AVRI. Een zonnepark van 10,5 ha bij de AVRI (die energie opleveren voor ruim 2700 huishoudens). Een zonnepark in de oksel van de A15 bij de afslag Geldermalsen. En er komen er steeds meer bij.

Belangrijk is om ons niet te beperken tot deze twee vormen van duurzame energie, maar om ook te kijken naar alternatieven zoals bijvoorbeeld biomassavergisting. Biomassa is biologisch afvalmateriaal van levende of recent afgestorven organismen, zoals hout, groente- en tuinafval, rioolslib en mest. Het vormt de grondstof voor biobrandstoffen. Door biomassa te verbranden kan duurzame energie worden opgewekt. In de komende periode wordt gekeken of biomassavergisting mogelijk gemaakt kan worden in het bestemmingsplan buitengebied.

#### 4.1.2. Klimaatadaptatie

Naast klimaatmitigatie is er steeds meer aandacht voor klimaatadaptatie. Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het actuele of verwachte klimaat en de effecten daarvan, om de schade die gepaard kan gaan met klimaatverandering te beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt te benutten. Naast hevige neerslag, speelt ook temperatuurstijging (hittestress), droogte en overstromingsgevaar een rol. Het is al bekend dat er in Geldermalsen gebieden zijn die door de steeds heviger wordende neerslag steeds vaker onder water komen te staan. In de ontwikkeling van nieuwe gebieden zullen we hier in het ontwerp dus rekening mee moeten houden. Maar zoals al gezegd, juist in bestaande wijken zullen we het probleem van wateroverlast door hevige regenval moeten zien op te lossen. Primair moeten we er in die wijken voor zorgen dat er zo min mogelijk regenwater hoeft te worden afgevoerd. Dit kan door de





aanleg van groene daken te stimuleren, bewoners te stimuleren minder versteende tuinen aan te leggen, maar ook door de aanleg van retentiebekkens, verdiepen van sloten, danwel de bestaande wijken op te hogen.

#### **4.2. Thema 2: Werken en bedrijven**

In het thema 'werken en bedrijven' wordt aandacht besteed aan een duurzaam lokaal bedrijfsleven. Dit kan zorgen voor een structurele verlaging van de uitstoot van broeikasgassen. Daarmee bereiden we ons voor op een energieneutraal Geldermalsen in 2030. Stappen zijn o.a. te maken in het verduurzamen van de fruitsector en de afvalsector.

##### **4.2.1. Verduurzamen fruitsector en korte voedselketens**

Een aanzienlijk gedeelte van het bedrijfsleven in de gemeente Geldermalsen wordt gevormd door de fruitteeltsector. Voor een economisch en duurzaam gezonde toekomst is het van groot belang dat de fruitteeltsector blijft innoveren.

- Het economische belang is gelegen in het rendabel kunnen blijven telen van fruit, het behoud van markttoegang, het verkrijgen van toegang tot nieuwe afzetmarkten, het behoud van bestrijdingsmiddelen zolang er geen alternatieven zijn en het maatschappelijk draagvlak voor de teelt in Nederland.
- Het ecologische belang is gelegen in; het voorkomen van schadelijke effecten op de gezondheid van mensen (de teler, zijn gezin, omwonenden en consumenten), het behoud en benutten van biodiversiteit, de zorg voor de beschikbaarheid van schoon water en het zuinig zijn op (fossiele) grondstoffen.

Het is zaak om samen met de fruittelers in Geldermalsen te werken naar die economisch en duurzaam gezonde toekomst. Gemiddeld gaat 60 % van het energiegebruik bij een fruitbedrijf op aan elektriciteitsverbruik van het bedrijfsgebouw, de koel- en ventilatie- installaties, de klimaatregeling en het meten en bewaken.

Uit praktijkstudies blijkt dat relatief eenvoudige maatregelen al 10 tot 35% aan besparingen kunnen opleveren. Door het vervangen van de (veelal asbesthoudende) daken door zonnepanelen kan het resterende gebruik duurzaam worden opgewekt. Op dit moment is er de mogelijkheid om met landelijke subsidie asbest te vervangen door zonnepanelen. Hier wordt in de praktijk nog weinig gebruik van gemaakt. Ondernemers kunnen volgens de Energie Investeringsaftrek (EIA) de investeringskosten van de fiscale winst afhalen. Dit wordt slechts beperkt gedaan door de negatieve winst van de bedrijven in de afgelopen jaren.

Wettelijk is recent bepaald dat eind 2024 alle asbestdaken zijn gesaneerd. Daar ligt nog een grote opgave voor de gehele agrarische sector en niet alleen de fruitteelt.

Een ander onderdeel van het verduurzamen van de fruitteelt is de inzet op korte voedselketens. Zo is er op dit moment een trend naar lokaal en regionaal eten. Consumenten vinden het steeds belangrijker om bewust te eten en te weten waar het eten vandaan komt. Daarom zetten zowel de landelijke politiek en de provincie Gelderland zich in op het verminderen van de schakels tussen consumenten en voedselproducenten. Laatstgenoemde organiseert provinciale en regionale bijeenkomsten, biedt een consultant aan die advies op maat kan leveren aan gemeenten over lokale (voedsel)initiatieven en verstrekt subsidies aan gemeenten en voedselinitiatieven.

In de gemeente Geldermalsen wordt het thema lokaal voedsel ook als belangrijk ervaren. De gemeente is rijk aan fruit, maar ook meel, groenten en vlees zijn in deze regio te vinden. Door eten lokaal te verkopen worden minder voedselkilometers gemaakt, blijven de inkomsten van het voedsel binnen de gemeente of regio en weten inwoners beter waar het voedsel vandaan komt. Om de voedselketens te verkorten worden diverse actiepunten ondernomen. De gemeente zal zich inzetten voor het project Local2Local, waarin lokaal voedsel aan lokale inwoners wordt verkocht. Daarnaast zal de gemeente in de komende periode lokale voedselinitiatieven faciliteren door bijvoorbeeld bijeenkomsten te organiseren, een verbindende rol aan te nemen tussen

provincie, fruittelers, supermarkten en het centrum van Geldermalsen. Ten slotte zal de gemeente actief meedenken met initiatiefnemers op het gebied van voedsel.

#### 4.2.2. Afval

Door een sterk toenemende bevolkingsgroei, welvaart en de industrialisering, worden de grondstoffen die nodig zijn voor het produceren van producten die voorzien in onze dagelijkse levensbehoeften steeds schaarser en duurder. Bovendien lijkt de toegang tot deze grondstoffen ook meer en meer van internationale politieke factoren afhankelijk te worden. Om te zorgen dat wij, én de toekomstige generaties, aan onze consumptiebehoefte kunnen blijven voldoen, moeten we als samenleving op zoek naar methoden om zuiniger en efficiënter om te gaan met de grondstoffen die we voor handen hebben.

- Circulaire economie:  
Zowel nationaal als internationaal is beleid steeds meer gericht op de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. In een circulaire economie worden producten en materialen hergebruikt en behouden grondstoffen hun waarde. Op lokaal niveau betekent deze circulaire economie dat we moeten proberen om zo min mogelijk afval te produceren, en het afval dat onvermijdelijk vrijkomt in de gemeente zo goed mogelijk te scheiden voor hergebruik in nieuwe producten. Recycling is niet alleen een oplossing voor de toenemende grondstoffenschaarste, maar het zorgt ook voor een forse reductie van de uitstoot van broeikasgassen als CO<sub>2</sub>. Delving, transport en verwerking van primaire grondstoffen kost namelijk meer energie dan het (lokaal) scheiden en recyclen van secundaire grondstoffen. Cradle-to-cradle wordt gezien als de meest duurzame ontwerpfilosofie. Cradle-to-cradle houdt in dat elke grondstof en elk materiaal volledig hergebruikt moet kunnen worden zonder dat het zijn waarde verliest.

- Van Afval naar Grondstof (VANG)  
Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft in 2014 het programma Van Afval Naar Grondstof ontwikkeld. Dit programma heeft als doelstelling om van 250 kilo restafval naar 100 kilo restafval te komen in de periode 2014 tot en met 2020. Voor 2025 is de doelstelling geformuleerd van maximaal 30 kilo restafval per inwoner (ter vergelijking; de Gelderse ambitie is een afvalvrij Gelderland in 2030). De gemeente Geldermalsen werkt in een Gemeenschappelijke Regeling (Avri) met 9 andere gemeenten in Regio Rivierenland samen om de inzameling en scheiding van afval zo efficiënt en effectief mogelijk uit te kunnen voeren. Om de landelijke doelstellingen te realiseren is de Avri in 2014 gestart met de campagne 'Goed Scheiden Loont', waarbij inwoner van Regio Rivierenland financieel worden gestimuleerd hun afval beter te scheiden. Dit heeft tot een forse reductie van het restafval geleid van 240 kilo in 2013 naar 150 kilo in 2015. De Avri hanteert hierom een hogere ambitie dan de landelijke doelstellingen en zet in op maximaal 75 kilo restafval per inwoner in 2020. Dit betekent een halvering van het restafval in 4 jaar.
- Ambities voor de komende jaren:  
De gemeente Geldermalsen wil de komende jaren samen met andere gemeente in de Regio Rivierenland en de Avri inzetten op de volgende speerpunten:
  - Afvalpreventie: in samenwerking met de regio en op initiatief van de gemeente wordt ingezet op het terugdringen van de totale productie van afval in de gemeente. Daarbij kan gedacht worden aan (communicatie)campagnes die gericht zijn op minder voedselverspilling en bewust aankoopgedrag.
  - Minder restafval: inwoners van de gemeente Geldermalsen zullen de komende jaren nog meer gestimuleerd worden om hun afval beter te scheiden, en zodoende minder restafval aan te bieden. In overleg met de regiogemeenten zal beleid worden ontwikkeld



dat uiteindelijk moet leiden tot een afname van de hoeveelheid restafval tot minimaal de landelijke doelstellingen en het vrijkomen van meer grondstoffen die via de recycling een tweede leven krijgen.

- Hergebruik van producten: soms worden producten afgedankt die (soms na een kleine reparatie) nog uitstekend een tijd mee zouden kunnen gaan. De gemeente wil daarom inzetten op meer product-hergebruik door middel van kringloop en reparatie.
- Milieueducatie: onder het mom van 'jong geleerd is oud gedaan' moeten inwoners van de gemeente vanaf jonge leeftijd bewust worden gemaakt van de impact die hun gedrag heeft op de leefomgeving. Afvalscheiding en recycling zijn hiervoor effectieve en tastbare onderwerpen.

#### **4.3. Thema 3: Wonen en leven**

Het bouwen, onderhouden, wonen en werken in huizen, kantoren en andere gebouwen veroorzaakt ongeveer een derde van alle CO<sub>2</sub>-uitstoot. Deze zogenaamde gebouwde omgeving is dus een belangrijke factor, als we CO<sub>2</sub>-uitstoot willen terugdringen. Zo is in het Gelders Energieakkoord (GEA) afgesproken dat in 2020 minstens 100.000 Gelderse huishoudens voor een substantieel deel zijn voorzien van lokaal opgewekte energie. Dit korte termijn doel, staat in het kader van het CO<sub>2</sub> arm maken van de hele woningvoorraad in 2035. Europese wetgeving heeft al bepaald dat alle woningen die in 2020 worden gebouwd, energieneutraal moeten zijn. Dus vanaf 2020 zal de nieuwbouw verduurzamen.

Daarnaast is afgesproken dat in 2020 de Gelderse huurvoorraad van 240.000 woningen van (gemiddeld) een energielabel B heeft. Het label laat zien hoe energiezuinig een woning is, waarbij een A-label het meest energiezuinig is en woningen met een G-label het minst energiezuinig

zijn. Dit betekent dat tot aan 2020 40.000 woningen per jaar aangepakt moeten worden (naar label B gemiddeld).

De Nederlandse gasvoorraad slinkt zodanig dat we, willen we geen schaliegas winnen, over 25 jaar gas moeten importeren. In het Gelders Energieakkoord wordt uitgegaan van een ambitie, waarin de afhankelijkheid van aardgas in 2050 tot het minimum is beperkt. Alliander heeft al aangekondigd in 2035 geen gasleidingen meer te willen vervangen en aan te leggen. In het kader van deze ontwikkelingen willen we geen gasleidingen meer aanleggen in nieuwe ontwikkelgebieden, zoals de Plantage 2e fase.

Verder staan er zeer veel kantoorgebouwen leeg en gaan steeds meer bedrijven over op het zogenoemde 'nieuwe werken', waardoor de behoefte aan vierkante meters kantoorruimte nog verder afneemt. Hier zal dus niet veel nieuwbouw meer plaatsvinden. Dat wat er nog wel wordt gebouwd zal dicht tegen energieneutraal worden gebouwd.

De winst zit hem dus in de bestaande woning- en kantoorbouw. Per 15 september 2016 is er een landelijke subsidieregeling beschikbaar voor de isolatie van koopwoningen. Om voor die regeling in aanmerking te komen, moeten bewoners meervoudig isoleren. De subsidieregeling geldt ook voor Verenigingen van Eigenaren (VVE's). Verder is er nog een landelijke subsidieregeling voor de aanschaf van een zonneboiler, warmtepomp, biomassaketel of pelletkachel.

Voor wie wel overweegt om maatregelen te treffen, maar niet over voldoende geld beschikt, kan bij het Nationaal Energiebespaarfonds geld lenen tegen lage rentetarieven.

In den lande zijn er al diverse voorbeelden van (oude) woningen die energieneutraal gemaakt zijn. De stichting Urgenda heeft in maart dit jaar de tweede editie uitgebracht van Ons Huis Energie neutraal. Voor € 35.000 (ongeveer overeenkomend met de energielasten van een gemiddeld gezin over 15 jaar) is een woning energieneutraal te maken. Daarna heeft men dus geen energielasten meer. Naast Urgenda zet ook

Energiesprong zich in voor het energieneutraal maken van bestaande woningen.

#### **4.3.1. Maatschappelijk vastgoed en sportverenigingen**

De gemeente Geldermalsen bezit een diversiteit aan maatschappelijk vastgoed. Voorbeelden hiervan zijn sportverenigingen en dorpshuizen. Het is voor deze sportverenigingen en dorpshuizen moeilijk om de hoge energierekeningen te dekken. Door eenmalig te investeren in energiebesparing en zonne-energie is het mogelijk om de structurele lasten voor dorpshuizen en sportverenigingen substantieel te verlagen. Daarnaast kan het zorgen voor een besparing van energie en CO<sub>2</sub>. Ook kan de verduurzaming zorgen voor een hogere vastgoedwaarde, een betere verhuurbaarheid en een hoger comfort van de gebouwen. Om deze reden is op 13 november 2014 een motie duurzame energie ingediend door de PvdA, D66 en Leefbaar Geldermalsen. Het verzoek was om samen met 11duurzaam een haalbaarheidsonderzoek te doen naar de mogelijkheden om te komen tot maatregelen op het gebied van duurzame energie aan dorpshuizen en verenigingsgebouwen die zichzelf terugbetalen. Deze motie is in 2014 unaniem aangenomen. In de komende periode worden, samen met 11duurzaam, de verschillende mogelijkheden voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed nader bekeken. Inmiddels staat 11duurzaam in de startblokken om te starten met het dorpshuis in Buurmalsen. Daar ligt een concreet verzoek om het energieverbuik onder de loep te nemen en te adviseren hoe dit minder en anders kan. Het project kan wellicht ook worden uitgerold naar andere buurthuizen en sportverenigingen.

#### **4.3.2. Sociale woningbouw**

Momenteel heeft 76% van de huurwoningen een label C of slechter. In 2012 spraken de Woonbond en corporatiekoepel Aedes af dat huurwoningen gemiddeld genomen energielabel B hebben in 2020. Deze afspraak is later bevestigd in het Gelders Energieakkoord waarin is afgesproken dat de huurvoorraad van 240.000 woningen in 2020 (gemiddeld) label B hebben. Dit sluit ook aan bij de nationale ambitie om de totale sociale woningvoorraad in 2021 op gemiddeld label B te hebben.

Kleurrijk Wonen heeft geen ambitie om een groene of klimaatcorporatie te worden. Wel wil zij, binnen redelijke grenzen, een verantwoord duurzaam steentje bijdragen. Dit doet Kleurrijk Wonen door energiebesparende maatregelen standaard uit te voeren bij onderhoudsprojecten. Wel wordt rekening gehouden met het principe 'Nul op de Meter', in het kort: een vernieuwbouw upgrade van een woning zonder stijging van de woonlasten". Hierdoor ontstaat een win-win situatie waarbij de huurders maximaal profiteren van de energiebesparing en Kleurrijk Wonen aaneengesloten bezit krijgt met een goede energetische kwaliteit. Door rekening te houden met "Nul op de Meter" worden desinvesteringen voorkomen. Op dit moment heeft Kleurrijk Wonen nog geen concrete plannen hiervoor. Het Gelders Energieakkoord trekt financiering uit om innovatieve projecten in de sociale woningbouw richting Nul op de Meter te ondersteunen.

Met deze maatregelen komt de energiekwaliteit van alle woningcomplexen van Kleurrijk Wonen minimaal uit op het niveau label C. Bij geringe meerkosten zal label B worden gerealiseerd. Kortom; ondanks dat Kleurrijk Wonen geen ambitie heeft om klimaatcorporatie te worden, zet zij zich wel in voor milieu en duurzaamheid en gaat hier de komende jaren mee door.

#### **4.3.3. Het Nieuwe Wonen Rivierenland**

In Geldermalsen staan ca. 10.500 woningen (huur en koop). Het gemiddelde energielabel van deze woningen is label C. Dit betekent dat deze woningen middelmatig energiezuinig zijn.

Het tempo van energiebesparing in Nederland ligt ongeveer op 1,1% per jaar (2000-2010). Er zijn geen redenen om te veronderstellen dat dit percentage in Rivierenland anders ligt.

Willen we voldoen aan de nationale en Europese doelstellingen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek dan zal het tempo fors omhoog moeten, echter huisbewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ervaren nog steeds allerhande drempels



om met het onderwerp aan de slag te gaan. Drempels die worden ervaren zijn:

- Gebrek aan inzicht en kennis (zoals inzicht in energieverbruik en mogelijkheden tot energiebesparing, welk product, welke leverancier is betrouwbaar en heeft de juiste kennis van zaken).
- Gebrek aan transparantie van de markt (zoals prestaties van energiebesparende producten en door de bomen het bos niet meer zien, o.a. aanbod aan zonnepanelen)
- Gebrek aan tijd (zowel burgers als ondernemers ervaren een toenemend gebrek aan tijd)
- Financiering

Sinds mei 2016 bestaat het Energieloket Rivierenland. Dit Energieloket is een onderdeel van het Nieuwe Wonen Rivierenland. Dit is ontstaan uit de verplichting die de gemeenten vanuit het Landelijk Energie Akkoord hebben gekregen om huisbezitters te stimuleren om hun woningen te verduurzamen. Het Energieloket sluit daarnaast ook aan bij het Gelders Energieakkoord, waarin energiebesparing in de bebouwde omgeving een belangrijke pijler is. Het Energieloket kan ondersteunen om de verschillende drempels weg te nemen bij huisbewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Met simpele maatregelen, zoals stand-by killers op elk stopcontact, ledverlichting en iets bewuster gedrag kan al snel 10-20% elektriciteit bespaard worden (deelnemers aan de Energy Battle van vorig jaar kunnen dat bevestigen). Als daarnaast de komende twintig jaar ieder nieuw apparaat A++ wordt, dan besparen we nog veel meer. Nederlanders gebruiken in huis veel meer gas (vooral voor verwarming) dan elektriciteit, dus het meeste resultaat wordt geboekt als we minder hoeven te verwarmen. Dan gaat het al snel over isoleren (binnen of buitenkant), (drie-)dubbelglas en het goed inregelen van de verwarming. Uiteindelijk willen we naar huizen zonder aardgas en gaan we op andere manieren warm water en verwarming regelen, van warmtepompen en zonneboilers, tot infrarood panelen en WKO-installaties (warmtekoelde opslag, op wijk niveau, of voor grotere gebouwen). Het plan is om geen gasleidingen meer aan te leggen bij nieuwe woningen.

#### 4.3.4. Kantoren en bedrijven

Kantoorgebouwen zijn net als huizen heel goed energieneutraal te maken. Het verschil met veel huizen is vooral dat kantoren ook veel koeling vragen. Koeling kost meestal meer energie dan verwarming. Duurzamere vormen van koeling werken vaak met water, vooral uit de bodem, dat gebruikt wordt om het gebouw te koelen, bijvoorbeeld met warmte-koude opslagsystemen (WKO). Dat is een relatief zuinige manier van koelen. De extra elektriciteit die daarvoor nodig is, kan met zon of wind worden opgewekt. Ook het anders benutten van het dak, bijvoorbeeld door een groen dak (planten) of juist een wit dak, helpen om een gebouw koeler te houden. Veel van die opties worden nog niet benut en zijn wel een rendabele investering. Ook in kantoren kan nog veel bespaard worden op apparaten die dag en nacht onnodig aanstaan en onzuinige verlichting die te lang brandt.

#### **4.4. Thema 4: Mobiliteit**

Mobiliteit is één van de belangrijkste veroorzakers van CO2-uitstoot en draagt hiermee bij aan de klimaatverandering. Bovendien neemt de CO2-uitstoot door mobiliteit zonder aanvullend beleid de komende decennia verder toe.

Bij de afbakening van het beleid moet bedacht worden welk verkeer de gemeente met haar beleid kan beïnvloeden. Aangezien de gemeente weinig invloed kan uitoefenen op verplaatsingen die niet vertrekken of aankomen in de gemeente (doorgaand verkeer), is het zinvol te kiezen voor verplaatsingen met herkomst en of bestemming in de gemeente. Bij klimaatbeleid gericht op mobiliteit wordt al snel gedacht aan innovatieve maatregelen zoals hybride voertuigen en voertuigen op waterstof. Waar de gemeentelijke beleidsinvloed echter met name ligt, is op het terrein van de het voorkomen, verkorten, vervoerskeuze en verschonen van de mobiliteit:

1. Voorkomen: het voorkomen van verplaatsingen door bijvoorbeeld het nieuwe werken.
2. Verkorten: het verminderen van verplaatsingen door bijvoorbeeld het aanleggen van nieuwe verbindingen.
3. Vervoerskeuze: het veranderen van de vervoerskeuze door een modal shift van de auto naar de fiets en het openbaar vervoer.
4. Verschonen: het verminderen van de CO2-uitstoot o.a. door het stimuleren van elektrisch rijden.

De gemeente kan o.a. extra inzetten op de aanleg van fietsvriendelijke fietspaden, fietsenstallingen, aanbieden van gratis openbaar vervoer (voor bepaalde doelgroepen), stimuleren van autodelen etc. Voor de intensivering van dit beleid is belangrijk dat het besef bij eenieder doordringt dat al veel is bereikt op het gebied van klimaatbeleid, al werd dat niet direct in naam daarvan gedaan. Naast intensiveren is het voor het verkrijgen van meer draagvlak voor klimaatbeleid ook interessant te kijken of op bestaand beleid meer dan nu het etiket duurzaamheid kan

worden geplakt.

- Minder autoverplaatsingen:  
Autodelen heeft als voordeel minder geparkeerde auto's, maar ook dat het autogebruik afneemt. Daarnaast wordt ingezet op maatregelen die leiden tot minder gebruik van de auto.
- Carpoolen:  
Het is al enige tijd uit de beleidsaandacht in het verkeers- en vervoerbeleid. Ten onrechte, want regio's die carpoolen stimuleren laten een toename van het carpoolen zien.
- Personenvervoer:  
Het verschuiven van vervoer per auto naar openbaar vervoer of fiets heet in verkeersjargon modal shift. Met name kortere autoritten tot zeg 7,5 kilometer, kunnen in principe worden vervangen door de fiets. Uit onderzoek door het CBS blijkt dat van alle autoritten bijna 50% korter is dan 7,5 kilometer. Het potentieel van de fiets in de reductie van CO2 is daarmee groot.

In 2040 zou het vervoer binnen Geldermalsen uitsluitend met de (elektrische) fiets gedaan moeten worden. Wellicht met uitzondering van het doen van de zware boodschappen. Om dit te bereiken, zou betaald parkeren in het centrum moeten blijven en moeten er meer fietsenstallingen worden gerealiseerd.

Als de introductie van elektrische auto's hand in hand gaat met een toename in de productie van groene stroom, dragen elektrische auto's fors bij aan CO2-vermindering. Is dat niet het geval, of gebruiken elektrische auto's grijze stroom, dan is de CO2-winst zo'n 30%.

Om elektrisch vervoer te kunnen faciliteren is er een rol voor de gemeente om te zorgen voor voldoende openbare laadpalen. De vraag van particulieren is er al op dit moment om dit te faciliteren. Er moet beleid worden opgesteld om dit te kunnen realiseren.



Stimuleren van biobrandstoffen moet zich focussen op zwaar transport, vanwege het gebrek aan alternatieven voor dat type voertuigen. In Geldermalsen is al een LNG- station aanwezig. We zullen stimuleren dat onze transportbedrijven LNG gaan tanken.

#### **4.5. Thema 5: Duurzaam gedrag**

Het laatste thema is 'duurzaam gedrag'. Duurzaam gedrag ontstaat indien inwoners zich bewust worden van de klimaatproblemen en vervolgens duurzame maatregelen nemen.

##### **4.5.1. Natuur- en milieueducatie**

Eén van de manieren om te komen tot bewust duurzaam gedrag van inwoners is het aanbieden van natuur- en milieueducatie. Natuur en milieueducatie is een onderwerp dat op dit moment voornamelijk wordt ingevuld door de scholen, waarbij de uitvoering in handen is gelegd van het Steunpunt NME in Culemborg. De gemeente biedt de mogelijkheid aan alle scholen (ook middelbaar onderwijs) in de gemeente om bij het NME centrum in Culemborg (gratis) leskisten te lenen.

Om meer en een betere invulling te krijgen van NME is besloten om als gemeente met de 3 NME-centra in de Regio samen te gaan werken. Hiertoe is er op 26 juni 2015 door alle 10 gemeenten in de Regio het "Convenant voor de ontwikkeling van een duurzaam Rivierenland" ondertekend.

In dit Convenant is duurzame ontwikkeling omschreven als:

- het voeren van een inhoudelijke agenda over de dagelijkse leefomgeving: water, afval, energie, voedsel, groene (openbare) ruimte, lucht;
- waarbij dit een gezamenlijke krachtsinspanning moet zijn van burgers, bedrijven en overheden;
- en waar bewustwording en ruimte voor eigen initiatief elkaar kunnen versterken.

De tien gemeenten van de Regio Rivierenland:

- verbinden zich om de lokale infrastructuur te ondersteunen en daarmee door regionale samenwerking de lokale slagkracht voor duurzaamheidseducatie te versterken;
- werken zo samen aan effectieve duurzaamheidseducatie en –communicatie;
- zij doen dit vanuit de gezamenlijke overtuiging dat het betrekken van kinderen, jongeren en volwassenen bij natuur en milieu op termijn zal leiden tot een meer duurzame samenleving.

De ondertekening van het convenant houdt in:

- Het actief ondersteunen en gebruiken van NME-Rivierenland als aanspreekpunt en gezicht voor duurzaamheidseducatie in Rivierenland;
- Het actief ondersteunen van de verbreding van NME Rivierenland met nieuwe partijen en opdrachtgevers;
- Het actief inzetten van Natuur- en Milieueducatie (NME) als (beleids)instrument om burgers een steviger plaats te geven in de duurzame ontwikkeling van Rivierenland;
- Het actief ondersteunen van de ontwikkeling van een Duurzaamheidsnetwerk in Rivierenland;
- Het actief inzetten van een digitaal platform als communicatiemiddel voor NME Rivierenland.

In de komende jaren gaan we samen met 11duurzaam, het bedrijfsleven, woningcorporaties, onderwijs en andere relevante partijen uitvoering geven aan de vijf bovenstaande thema's;

**Samen de schouders eronder voor ons, voor u en voor toekomstige generaties!**